

EG-medlemskapet och den fulla sysselsättningen*

EG-medlemskapet innebär avgörande förändringar för den ekonomiska politiken. Övergången till fasta växelkurser med på sikt en enhetlig europeisk valuta och den fria rörligheten för arbetskraft ändrar förutsättningarna för stabiliseringspolitiken. I artikeln diskuterar Per Lundborg hur den ekonomiska politiken då kan bedrivas.

Sverige har inlett vad många anser vara en oåterkallelig väg mot EG-medlemskap. Troligtvis kommer ett EES-avtal snart att undertecknas vilket kan betraktas som ett första led i den begränsning av utrymmet för en självständig ekonomisk politik som EG-medlemskapet innebär. Det faktum att den framtida politiken som EG-medlem innebär ökade restriktioner påverkar *de facto* redan idag den ekonomiska politiken.¹

Syftet med denna artikel är att peka på vissa grundläggande förändringar som ett medlemskap innebär och utifrån dessa diskutera en politik för full sysselsättning och stabila priser. Integrationen kommer att påverka den ekonomiska politiken på en rad områden. Vissa av förändringarna är mer fundamentala än andra och kommer att ha en direkt inverkan på den framtida stabiliseringspolitiken. Två sådana förändringar ligger till grund för artikeln:

- För det första kommer den växelkurspolitik som följer av EG-medlemskap

Docent PER LUNDBORG är verksam vid Industriens utredningsinstitut, Stockholm. Han har i sin forskning främst ägnat sig åt arbetsmarknads- och u-landsproblem.

och monetärt samarbete att på ett grundläggande sätt begränsa utrymmet för den ekonomiska politiken. Att utnyttja växelkursjusteringar för att stabilisera ekonomin blir inte möjligt annat än i situationer då Sverige har betydligt högre arbetslöshet än normalt. Detta bör vara utgångspunkt också för politiken fram till integrationen.

- För det andra innebär EG-medlemskap ett accepterande av fri rörlighet för arbetskraft mellan Sverige och EG. Detta påverkar också stabiliseringspolitiken, men i vilken utsträckning beror på vilka länder som kommer att omfattas av fri rörlighet. Den fria arbetskraftsrörligheten kan komma att innebära betydande stabiliseringspolitiska vinster med en åter-

* Jag är tacksam för kommentarer från Jonas Agell, Thomas Andersson, Stefan Fölster och Anders Vredin.

¹ Att vi går mot ökade restriktioner verkar däremot inte ha påverkat diskussionen om den ekonomiska politiken i någon större utsträckning. De författare som i föregående nummer av *Ekonomisk Debatt* (nr 4, 1991) diskuterade den ekonomiska politiken behandlar det planerade EG-medlemskapets konsekvenser för stabiliseringspolitiken på ett kortfattat sätt, om ens över huvud taget.

gång till förhållanden som mer liknar de under 1960-talet.²

Dessa två förändringar är intimt förknippade. Förutsättningen för att ett system med fasta växelkurser och, i än högre grad, ett system med en enhetlig valuta ska bli framgångsrikt är att rörligheten för arbetskraft (och andra produktionsfaktorer) är hög. Jag kommer inte att närmare diskutera önskvärdheten av ett monetärt samarbete i form av fasta växelkurser eller en enda valuta. Det kan räcka med att här påpeka att en monetär union kan ha allvarliga makroekonomiska effekter för EG-länderna om den genomförs för tidigt och att detta är ett argument mot svenskt medlemskap. Under en överskådlig tid kommer varken arbetskraftsrörligheten eller pris- och löneflexibiliteten inom EG att vara tillräckligt hög. Det finns också en stor risk att rent politiska strävanden efter en monetär union leder till att denna genomförs innan de ekonomiska förutsättningarna är uppfyllda.

Det monetära samarbetet

Normbaserad politik eller ej

Vi vet idag inte exakt vilka former som det monetära samarbetet kommer att ta sig. Enligt planerna kommer dock EG-valutorna att vara låsta mot varandra tills dess en enhetlig valuta införs. En politik med rörliga växelkurser skulle förutsätta att Sverige säger nej till EG-medlemskap. Att kronan nu har bundits till eucn med möjlighet till endast mycket små avvikelser visar att en politik baserad på rörliga växelkurser eller utnyttjandet av devalveringar har övergetts.

SNS-ekonomerna har föreslagit medlemskap i det europeiska monetära samarbetet (se Söderström [1985, 1991]). Den ekonomiska politiken binds då upp så att trovärdighet för växelkurserna etableras och lönebildningen disciplineras. Trovärdighet skulle enligt SNS uppnås ge-

nom deltagande i det monetära samarbetet och fullt EG-medlemskap.

Det är närmast en truism att hävda att växelkurspolitiken bör vara trovärdig. Det bör all politik vara, men trovärdighet är särskilt viktig på en marknad som den för valutor där förväntningar är avgörande. Men även om det är lätt att hålla med om att växelkurspolitiken bör vara trovärdig följer inte att SNS-förslaget om sk normbaserad politik är att rekommendera. En sådan strategi innebär att regeringen inte längre bedriver någon generell stimulanspolitik då detta anses ha negativa effekter på lönebildningen som motverkar den åsyftade minskningen av arbetslösheten. Den normbaserade politiken syftar till att tvinga arbetsmarknadens parter att anpassa löneökningarna så att full sysselsättning uppnås. Därigenom får arbetsmarknadens parter det yttersta ansvaret för den fulla sysselsättningen.

Det finns emellertid en rad skäl till att normbaserad politik sannolikt misslyckas. Ett väsentligt motargument, nämligen att denna politik förutsätter en realistisk grad av pris- och (nominal)-löneflexibilitet, har diskuterats av Agell & Vredin [1991]. Visserligen föreslår SNS åtgärder³ som bör leda till ökad löneflexibilitet (vilka Agell & Vredin inte beaktar) men det är högst osäkert att en tillräcklig rörlighet därigenom uppnås. Med trög-rörliga varu- och faktorpriser kommer ex-

² Man kan peka på fler faktorer av betydelse (se Andersson [1991]).

³ Åtgärder som man i 1991 års konjunktur-rådsrapport föreslår för att öka lönebildningens känslighet för arbetsmarknadsläget är ökad makt för "outsiders" och minskad makt för "insiders". Detta kan nås genom ändrade trygghetslagar, stimulans av larlingssystem och nyföretagande eller genom att öka egenavgiften i arbetslöshetsförsäkringen. Sådana åtgärder innebar självfallet inte någon generell stimulanspolitik och är därför acceptabla för normhangarna. Åtgärderna ökar också sannolikheten att deras politik blir framgångsrik.

terna chocker otvivelaktigt att slå direkt på balansen på arbetsmarknaden (se Rogoff [1985]). Därmed kommer arbetsmarknadsproblemet att uppträda så länge som ekonomiska chocker uppträder i vår omvärld. Behovet av löneflexibilitet förstärks också av att arbetskraftens geografiska rörlighet är lägre idag än under 1960-talet och början av 1970-talet, även om den ökade under 1980-talet.

Fackföreningarnas mål

En lyckosam prisstabiliseringsnorm förutsätts alltså av anhängarna ha en tillräckligt disciplinerande effekt på lönebildningen så att en ur samhällets synvinkel acceptabel sysselsättningsnivå uppnås. Men regeringens och fackföreningarnas målsättning vad gäller sysselsättningen kan skilja sig åt. Enskilda fackföreningsledare kan medvetet vilja höja lönerna för medlemmarna på bekostnad av sysselsättningen i det egna företaget eller den egna sektorn. I traditionella modeller för monopolistiska fackföreningar som maximerar medlemmarnas nytta eller förväntade inkomster kommer lönen generellt inte att sättas så att alla medlemmar får sysselsättning. Tvärtom föreligger en trade-off mellan löneökningar och sysselsättning. Att en fackförening, enskilt eller i förhandlingar med företag, skulle bestämma löneökningar som medför en arbetslöshetsgrad i närheten av vad som (av regeringen eller allmänheten) uppfattas som full sysselsättning är långt ifrån uppenbart.⁴

Vidare förutsätter en framgångsrik normbaserad politik att man entydigt kan peka ut löneförhandlarna som skyldiga till arbetslösheten. En ekonomi är emellertid komplicerad och det är lätt att skylla på andra: regeringen, utländska konjunkturer eller oljeshejker kan lätt pekats ut som ansvariga för en uppkommen arbetslöshet. Dessutom bestäms lönerna på flera nivåer. Även om förhandlingarna själva inser sammanhangen är det

inte självklart att man anpassar löneökningarna så länge man inte görs direkt ansvarig för arbetslösheten. Således kan då fackföreningarnas förhandlare visa upp reallöneökningar för sina medlemmar utan att beskyllas för att ha orsakat ökad arbetslöshet.

Det är således inte troligt att den nödvändiga löneanpassningen vid en arbetslöshetsökning kommer till stånd inom en acceptabel tidsperiod. Några enkla medel för att höja lönernas känslighet för arbetsmarknadsläget finns knappast och SNS-förslagen härvidlag är helt enkelt inte tillräckliga. Att helt föra över ansvaret för sysselsättningspolitiken på arbetsmarknadens parter förefaller således vara en farlig väg att gå.

Vad kan regeringen göra?

Agell & Vredin [1991] hävdar i sin kritik mot SNS att inte enbart växelkurspolitiken måste läsas utan i princip också all annan sysselsättningspåverkande politik, dvs också finans- och arbetsmarknadspolitik, för att den normbaserade politiken ska vara meningsfull.⁵ SNS åtgärdsförslag antyder också att man håller med om detta.⁶ Men argumentet för icke-ackommodation är giltigt enbart om man med

⁴ Att driva ner arbetslösheten under den som fackföreningarna önskar är ett generellt problem som inte är begränsat till den normbaserade politiken. Hot om inkomstpolitiska åtgärder kan tvinga fackföreningar till högre sysselsättningsgrad på bekostnad av lägre löneökningar.

⁵ Med en låsning av finans- och arbetsmarknadspolitik skulle utrymme finnas enbart för t ex institutionella förändringar eller snävt inriktade åtgärder som minskar NAIUR. Dessa åtgärder kan dock knappast leda till så kraftiga minskningar av arbetslösheten som kan vara nödvändiga i situationer av betydande obalans.

⁶ Ett uttryck för detta är att man kategoriskt avfärdar tanken på sk intern devalvering.

sådana åtgärder försöker att dra ner arbetslösheten under NAIRU, dvs den arbetslöshetsnivå då inflationen förblir oförändrad. Antag att vi till följd av externa chocker i vår omvärld hamnat i en genuin obalanssituation med 8 procent arbetslöshet. Om man då med t ex finanspolitik sänker arbetslösheten till, säg, 5 procent och man fortfarande ligger över den nivå som fackföreningarna finner acceptabel finns ju fortfarande incitament för dessa att hålla tillbaka löneökningarna. Finans- och arbetsmarknadspolitiken bör således kunna utnyttjas vid tillräckligt höga arbetslöshetsnivåer utan att motverkande effekter på lönebildningen uppträder. Att låta anpassningen komma till stånd genom att invänta nya löneförhandlingar skulle innebära att arbetslösheten dras ut i tiden.

Avgörande för en sådan politik med återhållsam interventionism är emellertid om det är möjligt att finjustera finanspolitiken. Det är uppenbart att god information om bl a NAIRU krävs för en effektiv finanspolitik. Vidare är det ofta fallet att man i tid inser behovet av en åtstramning men politiska skäl gör det svårt att genomdriva den önskade politiken.⁷ Det kommer därför att ställas stora krav på integritet i finanspolitiken och med en svag regering ökar risken för ett misslyckande.

Att skapa trovärdighet för finans- och arbetsmarknadspolitiken är mer komplicerat än för växelkurspolitiken. För växelkurspolitiken kan det i princip räcka med ecu-bindning och EG-medlemskap för att skapa en nödvändig tilltro till valutakursen. Trovärdighet i finans- och arbetsmarknadspolitiken kommer snarast att innebära utfästelser att den generella stimulanspolitiken inte syftar till att driva ned arbetslösheten så långt att löneökningarna stimuleras. Trovärdigheten gäller närmast att inte överstimulera ekonomin.

I Europa har arbetsmarknadens parter av dyrköpta erfarenheter fått lära sig att regeringen inte längre för en ackommo-

derande politik trots höga arbetslöshets-tal. Innan den insikten nåddes tvingades många betala med arbetslöshet och social utslagning. Det är just i detta avseende som utvecklingen i Europa under de senaste 18 åren är avskräckande och inte bör efterföljas. Erfarenheterna visar att de positiva effekterna på lönebildningen uppträder först efter en mycket lång period av hög arbetslöshet. Visserligen åtnjuter idag ett stort antal länder stabilitet i lönebildningen och i många länder har under senare år arbetslösheten pressats ned mot NAIRU. Men kostnaderna för detta i form av utslagning från arbetsmarknaden har varit betydande. Vidare finns stor risk för att obalanserna på arbetsmarknaden åter uppträder vid externa chocker.

Många av argumenten mot intervention kommer från studier av AMS-åtgärdernas effektivitet.⁸ Det framgår av dessa studier att AMS-insatser stimulerar löneökningar som motverkar den åsyftade sänkningen av arbetslösheten. Men dessa studier måste tolkas med stor försiktighet. Att AMS-åtgärder har negativa effekter på lönebildningen vid låg arbetslöshet torde inte vara omstritt och studierna pekar just på att så är fallet. Intressantare är om politiken också är ineffektiv då arbetslösheten är hög. På detta ger studierna egentligen inget svar därför att skattningarna har gjorts på data som täcker perioder med i stort sett full sysselsättning.

Slutsatsen av det ovan sagda är att även

⁷ Det bästa exemplet på en sådan utveckling är Storbritannien där fackföreningarna och regering motverkat varandra. Skulle sådana relationer utvecklas i Sverige, där fackföreningarna har ett större stöd hos allmänheten än i Storbritannien, kommer möjligheterna att föra en politik för full sysselsättning att vara mycket små.

⁸ Se Calmfors & Forslund [1991], Calmfors & Nymoén [1990], Holmlund [1990], Skedinger [1991], Östros [1990].

om man gör växelkurspolitiken trovärdig kan man inte avfärda ackommodationspolitiken. En trovärdig växelkurspolitik kan ha en önskvärd lönedisciplinerande effekt speciellt om man genomför SNS-förslagen för en ökad känslighet i lönebildningen för arbetslösheten. Men en uppföljning med en passiv finans- och arbetsmarknadspolitik även vid stora obalanser på arbetsmarknaden kan leda till sociala kostnader där redan svaga grupper drabbas. I stället måste finans- och arbetsmarknadspolitik inriktas mot att undvika att driva arbetslösheten under NAIRU. Då de arbetslösa enbart utgörs av personer som inte hunnit hitta ett nytt jobb eller inte hunnit omskola sig eller som sagt upp sig för att på heltid söka ett bättre jobb, är det självfallet felaktigt att stimulera ekonomin för att ytterligare minska arbetslösheten. Alltför långtgående målsättningar om lägre arbetslöshet kommer med visshet att efter en tid generera en ännu högre arbetslöshet.

Såväl tidpunkten för och inriktningen på de arbetsmarknadspolitiska insatserna blir av betydelse. I praktiken kan detta komma att innebära att man t ex avvaktar med AMS-medel tills löneökningarna verkligen har dämpats. Man kan således tvingas invänta att löneförhandlingarna blir klara.⁹

Den fria rörligheten för arbetskraft

Arbetskraftsinvandringen till Sverige

Vid sidan av restriktionerna på växelkurspolitiken är övergången till fri rörlighet för arbetskraft en annan fundamental förändring som följer av EG-integrationen. Även den fria rörligheten för arbetskraft har stor betydelse för stabiliseringspolitiken och kan komma att leda till en bättre fungerande arbetsmarknad där överhettning och kostnadskriser kan lindras. I själva verket är en fri och hög arbetskraftsrörlighet en nödvändig förutsätt-

ning för att en monetär union inte skall leda till betydande makroekonomiska problem.

Många hävdar att rörligheten i EG-länderna är mycket låg och att vi därför knappast kommer att påverkas av den fria rörligheten vid en integration. Det är sant att rörligheten är låg mellan de traditionella EG-länderna. Men beaktar man de sydliga EG-länderna Spanien och Portugal, som snart kommer att omfattas av den fria rörligheten, är dock rörligheten hög.

För Sveriges del kan trots allt flyttningarna från Sydeuropa förväntas bli begränsade, åtminstone under stabila ekonomiska förhållanden. Det finns idag på korta avstånd ett stort antal rika länder för migranter i Sydeuropa att flytta till. Någon arbetskraftsinvandring från Sydeuropa av den omfattning vi hade under 1960-talet är knappast att räkna med (se vidare Lundborg [1989]).

Det finns emellertid andra faktorer av stor potentiell betydelse att beakta. EG har förändrats i och med sammanslagningen av de tidigare två tyska staterna, vilket bör leda till en reviderad bedömning av den potentiella arbetskraftsinvandringen. Även om många i östra Tyskland tar arbete i västra Tyskland kan löneeftersläpningen bli långvarig liksom arbetslöshetsproblemen. Om arbetslösheten blir bestående kan följden bli en icke oväsentlig invandring till Sverige om här finns ett stort antal lediga jobb. I och med Tysklands utvidgning har arbetsmarknaden i EG ökat med ca 7,5 miljoner löntagare.

Man bör också beakta de stora förändringar som ägt rum i länder som Polen, Tjeckoslovakien och Ungern och som in-

⁹ Daremot är det även fortsättningsvis svårt att driva ned arbetslösheten under den nivå som fackföreningar önskar. Om facket föredrar löneökningar före minskad arbetslöshet och arbetslösheten är hög hamnar regeringen i en svår situation som kan framtvinga inkomstpolitiska åtgärder.

neburit ett kraftigt närmande till Väst-europas ekonomiska och politiska system. Dessa länder närmar sig också EG med medlemskap som uttalat syfte. Detta kan potentiellt leda till en helt annan omfattning på arbetskraftsrörligheten än vad som hittills bedömts vara fallet.

Detta är kanske den viktigaste aspekten på den fria rörligheten som skulle följa av ett svenskt medlemskap. Ett svenskt EG-medlemskap som på sikt innebär fri rörlighet mellan Sverige och t ex Polen får betydande effekter på den svenska arbetsmarknaden och kan närmast jämföras med de vi upplevde av den finska invandringen under 1960- och början av 1970-talet. Möjligheterna att fylla lediga platser blir då åter goda och överhettning av arbetsmarknaden kan lindras.

När det gäller realinkomsterna är dessa så mycket lägre i Polen m fl länder än i Sverige att det knappast skulle vara några svårigheter för svenska företag att fylla en stor del av sina vakanser med arbetare från dessa länder. Det är också i en situation med stora reallöneskillnader mellan integrerande länder som vi kan förvänta oss betydande välfärdseffekter av fri rörlighet.

Den nordiska arbetsmarknaden utgör idag den bas där svenska företag kan rekrytera arbetskraft till sina vakanser. Den har emellertid genomgått förändringar som påverkar behovet av en utvidgning av området för den fria rörligheten. Invandringen till Sverige har kraftigt dominerats av de finska inflyttningarna och förutsättningarna för dessa var såväl hög arbetskraftsefterfrågan som stora reallöneskillnader mellan Sverige och Finland. Men i och med att reallönerna i det närmaste nu har utjämnats mellan Sverige och Finland kan vi inte räkna med någon betydande invandring ens då vakanstalen stiger. Då antalet vakanser i Sverige steg kraftigt under 1980-talet ledde inte detta till någon ökad invandring från Finland.

I framtiden kan man räkna med att mer betydande flyttningar på den nordiska ar-

betsmarknaden kommer till stånd enbart i de situationer då arbetsmarknadsläget kraftigt avviker mellan länderna. Värdet av den nordiska arbetsmarknaden kommer i första hand att vara minskad arbetslöshet och färre vakanser i de nordiska länderna. Om Sverige integreras med andra rika länder är det sannolikt att migrationen även mellan Sverige och dessa i hög grad kommer att bestämmas av eventuella skillnader i arbetsmarknadsläget.

Sprider sig arbetslösheten mellan länderna?

En avgörande fråga är om ett system med fri arbetskraftsrörlighet möjliggör för de arbetslösa att flytta mellan länderna så att arbetslösheten därigenom sprider sig? För att besvara denna fråga bör man först se på de regler som gäller för EGs fria rörlighet för arbetskraft.

Om en individ erbjudits arbete i annat land har han rätt att fritt resa in i och uppehålla sig i det landet. Därmed kommer destinationslandets arbetskraftsefterfrågan, i första hand antalet vakanser, att bestämma omfattningen av invandringen. En annan väsentlig rättighet är dock att man kan få tillträde för att aktivt söka arbete i annat land. EG tillämpar principen att om man ej funnit ett arbete inom tre månader har mottagarlandet rätt att avvisa honom. Men även med denna rättighet kommer antalet lediga jobb i landet att bestämma omfattningen av invandringen: en rationell arbetare eller tjänsteman söker sig inte till ett annat land där antalet lediga jobb är litet. Möjligheterna för företag att ersätta svenska arbetare med utländska som är villiga att arbeta till lägre lön är också starkt begränsade.

I och med dessa regler för den fria arbetskraftsrörligheten är risken låg för att arbetslösheten sprider sig. Även om geografiska avstånd m m också påverkar invandringen kommer med dessa regler antalet vakanser i invandringslandet, tillsammans med reallöneskillnader, att vara

en förutsättning för mer omfattande flyttningar. Det finns inte heller några empiriska belägg för att arbetslösheten har spridit sig mellan EG-länderna via migrationen av arbetslösa; i allmänhet varierar arbetslösheten kraftigt mellan länderna och några direkta tendenser till att arbetslöshetsgraden blir densamma finns knappast.

Det har också genomförts studier av utträngningseffekter av invandring och om invandring har gjort att inhemskt arbetslösa har haft svårigheter att få sysselsättning.¹⁰ Slutsatsen är att den inhemska befolkningen inte i någon större utsträckning drabbas negativt i detta avseende.

Huvudsyftet med fri rörlighet är att få till stånd en bättre överensstämmelse av lediga platser och arbetslösa personer mellan länder. Därigenom kan arbetslösheten i ett land lindras samtidigt som ett annat land minskar antalet vakanser varvid arbetskraftsbrist inte utgör en flaskhals för ekonomisk expansion. Reglerna för rörligheten har i EG således utformats så att minskad arbetslöshet i ett land och minskat antal vakanser i ett annat samtidigt kan uppnås utan spridning av arbetslösheten från ett land till ett annat.

Fri arbetskraftsrörlighet och stabiliseringspolitik

Då invandringen är efterfrågebestämmd har den fria rörligheten viktiga stabiliseringspolitiska konsekvenser. Med EGs system för fri rörlighet är en förutsättning för en betydande volym på invandringen till Sverige att antalet lediga platser stiger, varvid utländska arbetare (med lägre reallöner) söker sig hit. Därigenom dämpas eller undviks en överhettning av arbetsmarknaden och kostnadskriser uppträder inte lika lätt. Fri rörlighet för arbetskraft underlättar därmed stabiliseringspolitiken.

EG-medlemskap är ju tänkt att gälla för i princip all framtid och det är då relevant att diskutera en situation med hög ar-

betslöshet i Sverige och full sysselsättning i EG-länderna. De positiva effekterna av fri arbetskraftsrörlighet med andra rika länder inom EG är även då klara. Svenska arbetslösa får ju tillgång till en större arbetsmarknad som för den enskilde kraftigt kan öka chansen att undgå arbetslöshet.

Vidare gör man stabiliseringspolitiska vinster genom att arbetsmarknadens parter påläggs restriktioner vid lönebildningen. Vid fri rörlighet för arbetskraft mellan Sverige och EG kommer lönerna för samma typ av arbetskraft inte att kunna avvika alltför mycket från de som gäller inom EG. Eftersom risken för arbetskraftsbrist minskar, minskar också incitamenten för fackföreningarna att driva upp lönerna för högt. Skulle lönerna för en enskild arbetarkategori bli för låga genom att arbetsgivarna vägrar att höja dessa, kan arbetstagarna söka sig till andra länder om där finns vakanser. Det finns alltså anledning att tro att en integration medför ökad disciplin i lönebildningen och att riskerna för kostnadskriser kommer att minska.

Det monetära samarbetet kommer att ställa mycket stora krav på arbetsmarknadens anpassningsförmåga om arbetslöshet och inflation ska kunna undvikas. För detta krävs inte bara institutionella förändringar som SNS föreslagit för att öka löneflexibiliteten utan också åtgärder för att stimulera arbetskraftsrörligheten. Ett sätt att göra detta är att utvidga området för den fria arbetskraften till att omfatta Polen och Sovjetunionen. Detta skulle framför allt minska risken för ett över-skott av vakanser som skapar löneglidning och inflation men också öka den interna rörligheten inom landet. Man måste också undvika att utforma arbetslöshetsersättningen så att rörligheten hämmas.

¹⁰ Se tex Abrams & Abrams [1975], Gordon [1975], Piore [1979] och van Dijk och Folmer [1986].

Även regler på tex bostadsmarknaden kan behöva ses över så att inte dessa hämmar rörligheten.¹¹

Avslutning

Ett EG-medlemskap ändrar de stabiliseringspolitiska förutsättningarna. Ett monetärt samarbete där en enhetlig europeisk valuta är ett mål ställer ökande krav på flexibilitet på faktormarknaderna om stabila priser och full sysselsättning ska uppnås. För arbetsmarknaden krävs såväl ökad rörlighet som ökad löneflexibilitet. En förbättrad rörlighet kan förväntas i och med övergången till fri rörlighet för arbetskraft. Med nuvarande medlemmar i EG kan man dock förvänta sig mycket begränsade inflyttningar till Sverige. Där emot kan rörligheten öka kraftigt om EG med Sverige som medlem ingår ett avtal om fri arbetskraftsrörlighet med tex Polen. Åtgärder för att förbättra löneflexibiliteten kommer också att vara nödvändiga.

Finans- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder måste också begränsas till de tillfällena då genuina obalanser råder på arbetsmarknaden. Större hänsyn än hittills måste tas till politikens effekter på lönerna och ett realistiskt mål för sysselsättningen sätts upp.

Referenser

- Abrams, E & Abrams F S, [1975], "Immigration Policy – Who gets in and Why?". *The Public Interest*, nr 38, s 3–29.
- Agell, J & Vredin, A [1991], "Normer eller diskretion i stabiliseringspolitiken". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 4, s 336–350.
- Andersson, T, [1991], "Sveriges val i ett integrerat Europa". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 1, s 5–17.
- Blanchard, O & Summers L, [1986], "Hysteresis and the European Unemployment Problem". I Fischer, S (red), *NBER Macroeconomics Annual*. MIT Press, Cambridge, MA.
- Calmfors, L & Forslund, A, [1990], "Wage Formation in Sweden". I Calmfors, L (red), *Wage Formation and Macroeconomic Policy*

in the Nordic Countries. SNS Förlag, Stockholm och Oxford University Press, Oxford.

Calmfors, L & Nymoén, R [1991], "Nordic Employment". *Economic Policy*, nr 11, s 397–448.

Calmfors, L, [1991], "Lönerna, sysselsättningen och den ekonomiska politiken". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 4, s 309–327.

Gordon, W, [1975], "A Case for a Less Restrictive Border Policy". *Social Science Quarterly*, Vol 56, s 485–91.

Holmlund, B, [1990], *Svensk lönebildning – teori, empiri, politik*. Bilaga 24 till Långtidsutredningen 1990. Allmänna förlaget, Stockholm.

Hughes, G & McCormick, B, [1981], "Do Council House Policies Reduce Migration Between Regions?". *Economic Journal*, vol 91, s 549–63.

Lundborg, P, [1989], *Konsekvenser av fri arbetskraftsrörlighet mellan Sverige och EG*. Bilaga 4 till Långtidsutredningen 1990. Allmänna förlaget, Stockholm.

Lundborg, P, [1990], "EC Integration, the Quality of Information and Labor Mobility in Sweden". Stencil. Industriens utredningsinstitut.

Lundborg, P, [1991a], "Determinants of Migration in the Nordic Labor Market." Under publicering i *Scandinavian Journal of Economics*.

Lundborg, P, [1991b], "An Interpretation of the Effects of Age on Migration: Nordic Migrants' Choice of Settlement in Sweden". Under publicering i *Southern Economic Journal*.

Piore, M, [1979], *Birds of Passage: Migrant Labor and Industrial Societies*. Cambridge, Cambridge University Press.

Rogoff, K, [1985], "The Optimal Degree of Commitment to an Intermediary Monetary Target". *Quarterly Journal of Economics*, vol 100, s 1169–1189.

¹¹ Se Lundborg [1990] för en diskussion om invandringens effekter på den interna rörligheten. Lundborg [1991a] visar bl a hur arbetslöshetsersättningen kan hamma flyttningsbenägenheten och Lundborg [1991b] visar åldersstrukturens betydelse för migrationen. För bostadspolitikens effekter på migrationen (i Storbritannien) se Hughes & McCormick [1981].

- Skedinger, P, [1990], "Real Wages, Unemployment, and Labor Market Programs: A Disaggregated Analysis". Working Paper nr 83, Fackföreningsrörelsens institut för ekonomisk forskning.
- Söderström, H T (red), [1985], *Vagen till ett stabilt Sverige*. Konjunkturrådets rapport. SNS Förlag, Stockholm.
- Söderström, H T (red), [1991], "Sverige vid vändpunkten". Konjunkturrådets rapport 1991. SNS Förlag, Stockholm.
- van Dijk, J & Folmer H, [1986], "The Consequences of Interregional Labor Migration for the Regional Labor Market: Theory, Methodology and Dutch Experience". *Review of Economics and Statistics*, vol 68, s64-73.
- Östros, T, [1991], "Age-earnings Profiles in Swedish Engineering Industry. A Study on Panel Data". Stencil. Uppsala Universitet.